

Однако была бы необходимой специализация подготовки техников: техника-лесовода, техника деревообрабатывающей промышленности, техника-охотника. Подходящая подготовка требовала бы продления времени обучения с 4 до лет. Первые четыре года обучения служили бы приобретению общего образования, а пятый год должен бы предоставлять необходимые специальные знания.

Dr. Tuskó, L.: PROBLEMS OF FORESTRY TRAINING ON THE MEDIUM LEVEL

Forestry training on the medium level takes place now in the professional secondary schools. Technicians trained in these schools represent an intermediate stage between the skilled forest workers and forest engineers. Establishing another intermediate degree in between the technicians and the university graduates would involve several disadvantages. It would be more advisable to specialize the training of technicians in the field of forestry, forest industries and hunting. Proper training needs the training period to be extended from four to five years. In the first four years students have to obtain general knowledge, and the fifth year is to be utilized for a proper vocational training of them.

Az erdészeti szakmunkás-ellátottság és -képzés helyzete

VÁRADI GÉZA

Az életszínvonal tervszerű növelésének előfeltétele a népgazdasági ágak termelési célkitűzéseinek *hatékony* teljesítése. Ennek elérése érdekében — a munkaszervezés mellett — egyre nagyobb figyelmet kell fordítanunk a műszaki fejlesztésre. *A kitűzött műszaki fejlesztés azonban csak akkor hozza meg a kívánt gazdasági eredményt, ha már a bevezetés időpontjában rendelkezésünkre állnak a korszerű technikát alkalmazni tudó szakmunkások.*

Magyarországon — Európa többi országaihoz hasonlóan — az iparfejlesztés és a szolgáltató iparágak munkaerőszükségletét évtizedeken keresztül a külterjesen gazdálkodó mezőgazdaság biztosította.

Hazánkban az utóbbi 3—4 évben mérséklődött a mezőgazdasági munkaerő kibocsátása. A gépesítés és kemizálás arányainak további növelése eredményeként reálisan számolhatunk azzal, hogy távlatilag a mezőgazdasági keresők létszámcsökkenése biztosítja az iparfejlesztésekhez szükséges munkaerő nagy részét. A tervezett iparfejlesztés alapján gyors ütemben nő a szolgáltató iparágak munkaerő szükséglete is. A szolgáltatóipar fejlesztése jórészt le fogja kötni az újonnan munkábalépő városi fiatalságot, sőt vonzó hatást gyakorol a falusi ifjúságra is. *Az iparfejlesztések és a szolgáltatások nagyarányú munkaerőszükséglete egyben azt is jelenti, hogy távlatilag az erdőgazdálkodás területén sem lehet reálisan számolni a jelenlegi munkáslétszámmal.* A tervezett termelési célkitűzések tehát csak úgy valósíthatók meg, ha 1985-ig az egy főre jutó munkatermelékenység legalább két és félszeresére nő. Természetesen ez csak úgy érhető el, ha — a mi területünk is követve a népgazdasági tendenciákat — nő a gépesítés aránya és a munkatermelékenység emelkedése fokozatosan megközelelti, majd elhagyja a termelés növekedésének ütemét. Ennek érdekében reálisan kell számolnunk a munkaerő szakképzettségének erőteljes növelésével. Fokozódik a dolgozók ilyen irányú önkéntes kezdeményezése is, egyrészt a bérezési, másrészt a társadalmi értékítélet miatt. Ez egyben azt is jelenti, hogy az iskoláztatás átlagos időtartamának növelése, továbbá az oktatási-szakképzési feltételek javítása mellett fel kell készülni a munka melletti tanulás iránti igény kiszélesedésére. *A tanulás, a műveltség és a szaktudás növelése egyre inkább állandó kísérőjévé válik az emberi élet pályának.*

Jórészt a távlati munkaerőhelyzet sokoldalú elemzésének tulajdonítható, hogy a napilapok és egyes termelési területek vezetői egyre gyakrabban foglalkoznak a munkaerő utánpótlás és a szakmunkásképzés kérdéseivel. Az erdőgazdálkodás és fafeldolgozás területén azonban — az utóbbi két évet leszámítva — nem fordítottunk kielégítő figyelmet a termelékenység és a szakmunkás ellá-

tottság közötti összefüggésekre. Az elemzések elmaradásának legfőbb okait az alábbiakban látom:

- a közgazdasági szabályozók nem ösztönöztek eléggé az élőmunka arányának csökkentésére;
- a magas géparak miatt lassan haladt előre az erdőgazdasági technológiák gépesítése;
- nem volt kielégítő kapcsolat a szakmunkásképző iskolák és a termelő vállalatok között;
- az iparosodottabb területek kivételével eddig még a külterjes gazdálkodáshoz is biztosítani lehetett a tömeges élőmunkát;
- vállalataink szakemberei nem fordítottak nagy figyelmet a munkaerő tervezésre és a távlati szakmunkás szükséglet felmérésére.

Jórészt ezek miatt következhetett be, hogy a termelésnöveléshez már ma sem tudjuk biztosítani megfelelő mértékben a jól képzett szak- és betanított munkásokat. Emiatt több területen nem növekedhetett kielégítően a termelékenység és igen magas a gépjavítási és alkatrészpótlási költség. A IV. ötéves terv minden népgazdasági ágra kötelezően előírja a termelés hatékonyságának növelését. Az ágazati szabályozó rendszerek pedig az élőmunka arányának csökkentésére és a gépi munka arányának növelésére ösztönöznek. A fagazdaság IV. ötéves terve is jelentős termelésfejlesztést tartalmaz. Teljesítése viszont csak akkor várható, ha a korszerű technikát és szervezést ismerő mérnökök és technikusok mellett rendelkezünk elegendő — az erő- és munkagépeket hatékonyan üzemeltetni tudó — szakmunkással is.

Az erdészeti szakmunkásellátás jelenlegi helyzete

Az erdő- és fagazdaságok munkaerőszükségletének legnagyobb részét a falusi lakosság adja. A felszabadulás előtt és utána 10—15 évig, az erdősebb vidékeken levő kis települések lakosságának főfoglalkozása volt az erdei és famegmunkáló munka. A kevésbé erdőszült területek településeinek lakossága pedig az erőteljesen kibontakozó erdőtelepítési és fásítási munkák útján ismerkedett meg az erdei munkával. Évtizedeken keresztül kialakult az egyes településeken az erdei munkások törzsgárdája. Napjainkban viszont már egyre több erdőgazdaságnak vannak munkaerő gondjai. *Így szembe kell nézniünk azazal, hogy a nagyobb kereseti lehetőségek, az ipari „gépi” munka, valamint a kedvezőbb munkakörülmények vonzóak a falusi fiatalság számára, egyre többen hagyják el szülőfalujukat.* Az általános iskolát végzettek közül sajnos ma még nincs nagy érdeklődés az erdészeti szakmunkás szakma iránt. Aránylag kevés azoknak a felnőttkorú dolgozóknak a száma is, akik a felnőtt oktatás keretében vállalkoznak az erdőművelő-fakitermelő szakma megszerzésére. *Szakmunkásszükségletünk biztosítása érdekében jelentősen meg kell javítani a tájkoztató és szervező munkát, mert az erdei munkások derékhadát a jövőben is a falusi lakosság köréből kell kiképezni.* Ezt bizonyítják az erdő- és fagazdaságok 1970. évi átlagos munkásállományi létszámadatai is:

Megnevezés	munkáslétszám	
	fő	%
Munkáslétszám összesen	42 725	100
ebből: állandó munkás	28 288	66
időszaki munkás	14 437	34

Az időszaki munkáslétszám várhatóan csökken. A csökkenés mérséklése érdekében — elsősorban az egyes erdőművelési munkákra — meg kell kezdeni a falusi nődolgozóknak betanított munkássá való kiképzését.

Az állandó munkáslétszám kedvezően alakult az erdőgazdálkodás területén. Igen alacsony azonban a szakképesítéssel rendelkező állandó munkás. Az összes erdőgazdasági szakmunkásállomány (traktorvezetőkkel együtt) 1971. január elsején főbb szakmánként az alábbiak szerint oszlott meg:

Megnevezés	Megoszlás	
	fő	%
Összes munkáslétszám	7720	100
ebből: erdőgazdasági	2602	34
mezőgazdasági	288	4
ipari	2932	37
faipari	917	12
traktorvezető	981	13

Az összes erdőgazdasági állandó munkáslétszámnak 27,2⁰/₀-a szakmunkás. Az erdőművelő-fakitermelő szakmunkások pedig csak 9,2⁰/₀-át teszik ki az állandó munkáslétszámnak. Az előző táblázat adataiból megállapítható, hogy ilyen alacsony erdőgazdasági szakmunkáslétszám mellett a szakmák szerinti megoszlás nem kedvezőtlen. A képzési lehetőségek kiszélesítésével az arányok javulni fognak az erdőgazdasági szakmunkások javára. Ennek reális lehetőségeit és arányait szakmunkásképzésünk jelenlegi helyzetének elemzése alapján kell meghatározni.

Az erdészeti szakmunkásképzés helyzete

A fakitermelés növelése indokoltá tette a korszerűbb termelőeszközök beszerzését. Alkalmazásuk miatt szükségessé vált a szakképzetlen erdei munkások intézményes kiképzése. Az első erdészeti szakmunkásképző iskola meglehetősen hiányos tárgyi felszereltséggel Sárváron kezdte meg működését, és 1960-ban már háromhónapos képzési idővel 280 fő felnőtt dolgozó kapott szakmunkásbizonyítványt. Ezt követően a volt erdészeti főigazgatóság felügyelete alatt Barcs-Középrigócon, majd Szőcsénypusztán megkezdődött az ifjúsági szakmunkásképzés fokozatosan három évre emelkedő képzési idővel. A szakemberképzés strukturális rendezésével Ásotthalmán megszűnt a kétéves erdészsképzés és megindult a hároméves szakmunkásképzés. Sárváron 1969-ben — városrendezési okok miatt — meg kellett szüntetni a felnőtt szakmunkásképzést. Jogutódja — felnőtt és ifjúsági képzési feladattal — Mátrafüred lett. *Jelenleg az alábbi területi megoszlással és központokban folyik erdészeti szakmunkásképzés:*

Dunántúl:	Barcs-Középrigóc,	ifjúsági képzés
	Szőcsénypuszta,	ifjúsági képzés
Észak-Magyarország	Mátrafüred	ifjúsági és felnőtt képzés
Dél-Magyarország	Ásotthalmom	ifjúsági képzés.

E szakmunkásképző iskolákban — a tantermi és kollégiumi férőhelyek alapján — évente mintegy 140—160 fő ifjúsági és 40—60 fő felnőtt szakmunkás intézményes képzésére van lehetőség. Így a IV. ötéves terv időszaka alatt 700—

800 fő ifjúsági és 200—300 fő felnőtt szakmunkás intézményes kiképzésére lehet reálisan számítani. Az erdő- és fagazdaságok előzetes felmérése szerint viszont 1975-ig lényegesen több szakmunkásra lenne szükség.

A szakmunkásszükséglet alakulása az erdő- és fafeldolgozó gazdaságokban

me.: fő

Megnevezés	Létszám 1970 I. 1-én	Igény 1975	Hiány
erdőművelő-fakitermelő	2678	4442	1764
gépi famegmunkáló	828	2458	1630
gép- és autószerelő	573	891	318
lemezipari szakmunkás	185	383	198
egyéb szakmunkás	2116	3 008	892
Összesen	6380	11 182	4802

A jelenlegi kapacitással intézményesen képezhető erdőművelő-fakitermelő ifjúsági és felnőtt szakmunkáslétszám tehát még a felét sem biztosítja az előzetesen jelzett szükségletnek.

Az erdészeti szakmunkásképzés feladatát és célját az 1969. évi VI-os törvény és a végrehajtására kiadott 11/1970. (IV. 2.) MÉM számú utasítás írja elő. A képzési szintet viszont az érvényben levő tantervek és utasítások határozzák meg. Jelenleg az ifjúsági képzésnél az oktató-nevelő munka az 1969-ben ideiglenesen megjelent tanterv és utasítás szerint folyik, ahol a közismereti és szakmai tantárgyak aránya az alábbi:

Az egyes osztályokban a tantárgyak %-os megoszlása
(3 × 5 hónapos ifjúsági képzés)

Megnevezés	I.	II.	III.
	osztály		
közismereti tantárgyak	30,3	20,6	17,6
szakmai tantárgyak	45,5	44,1	35,3
szakmai gyakorlatok	24,2	35,3	47,1
Összesen: ...	100,0	100,0	100,0

Ifjúsági szakmunkásképzésünkkel kapcsolatban a gyakorlati szakemberek többször felvetették a közismereti és szakmai tantárgyak arányát, valamint a hároméves képzési időt. Úgy vélik, hogy az erdészeti szakmunkás számára nem szükséges az általános intelligenciát adó közismereti tárgyak ilyen arányú tanítása, illetve rövidebb idő alatt is ki lehetne képezni a gazdálkodási célnak megfelelő szakmunkásokat. A közismereti és szakmai tantárgyak megoszlásával kapcsolatban megállapíthatjuk, hogy az egyre növekvő színvonalú műszaki tárgyak és a gyakorlati ismeretek alapos elsajátításának elengedhetetlen feltétele az alapintelligenciát adó közismereti tantárgyak ilyen arányú tanítása. A művelődésügyi minisztérium ezért írja elő kötelezően a közismereti tantárgyak óraszámát. A képzési időtartamra vonatkozóan részletes számításokat végzett

Maton „A munkaközbeni tapasztalatok vagy a szakmai képzés” című munkájában (Revue Internationale du Travail, Genève 1969). A szerző adatai szerint egy évi iskolai képzés értékének három évi „munkaközben” szerzett gyakorlat felel meg. A képzés és a gyakorlat lehetséges kombinációit — a teljes értékű szakemberré válásig — az alábbiak szerint számította:

Szakmai képzés éve	0	1	2	3	4	5	6
A gyakorlat éve	13	10	7	4	2	1	1

A táblázat adataiból látható, hogy pl. három évi intézményes oktatás után még négy évet kell a gyakorlatban tölteni, amíg teljes értékű szakmunkássá válik a dolgozó.

Maton számításából levonhatjuk azt a következtetést, hogy korszerű szakmai és általános műveltséggel rendelkező, szocialista világnézetű szakmunkásokat három évnél rövidebb idő alatt nem lehet képezni. Az 1969-es VI-os törvény által támasztott követelmények is csak úgy elégíthetők ki, ha maximálisan biztosítottak a személyi és tárgyi feltételek.

Személyi feltételek. A tanterv és utasítás jelenleg legnagyobb óraszámban a gépesítés tanítását írja elő. Ezért szakmunkásképző iskoláink vezetőségének legfontosabb káderfejlesztési feladata a gépek kezelését, üzemeltetését hatékonyan oktatni tudó gyakorlati gépésztechnikusok és szakmunkások felvétele. Iskoláink személyi állománya így egyre alkalmasabbá válik a korszerű erdőgazdasági technológiák erő- és munkagépeinek begyakoroltatására is. A szükséges pedagógiai képzettséget és ismereteket szervezett oktatás keretében kapják meg a tanítással foglalkozó erdőmérnökök. Részben megoldott a technikus képzettségű oktatók továbbképzése. Szakmai továbbképzésekre, bemutatókra az utóbbi években rendszeresen meghívják az oktatással foglalkozó kollégákat.

Tárgyi feltételek. A tárgyi feltételek maximális biztosítása elengedhetetlen feltétele a hatékony tanításnak. Ezek közül legfontosabb a szemléltető eszközök beszerzése, a begyakoroltatáshoz szükséges erő- és munkagépek biztosítása. Fontos feladat továbbá az alkalmazási helyek, így a tanműhely kialakítása és korszerű felszerelése, a begyakoroltató területek iskolakörzetben való kialakítása, továbbá a tanüzemek kijelölése.

Szakmunkásképző iskoláink helyzetét reálisan értékelve, legnagyobb nehézséget a tárgyi feltételek hiányos biztosítása jelenti. Iskoláink e téren le vannak maradva a többi szakmunkásiskolától. Az erő- és munkagépek beszerzési lehetősége nem követte a gyakorlati élet műszaki fejlődését, ezért a begyakoroltatásra fordítandó gyakorlati óraszámnak döntő többségét ma még a kézi munka teszi ki.

Szakmunkásiskolák erő- és munkagép állománya (1970. ápr. 1.)

Megnevezés	A beszerzett gép			Új gép az összes gép-állomány %-ában
	Összes	Új	Használt	
Erőgépek	13	—	13	0
Munkagépek	60	14	46	23
Famegmunkálógépek	11	10	1	91
Járművek	11	5	6	45

Szaktanulmányképző iskoláink 1970 közepéig nem rendelkeztek új erőgépekkel és nagyon alacsony volt az üzemszerűen használható munkagépparkállományuk is. *A korszerű oktatáshoz az erőgépekből legalább ötszörösére, a munkagépekből pedig a kétszörösére kellene növelni a gépparkot.*

A tárgyi feltételek hiányainak fokozatos megszüntetése érdekében a MÉM Szakoktatási Felügyelősége 1970 második felében beruházási pótkeretet biztosított iskoláink részére és napirenden tartja a további támogatást is. Az eszközmaradás nagysága, az oktatóbázisok elengedhetetlen korszerűsítése azonban meghaladja a központi támogatások lehetőségeit. *Szaktanulmányképzésünk színvonalának mielőbbi emelése ezért megkívánja a szakembereket alkalmazó gazdaságok sokoldalú támogatását is.*

A felnőtt szaktanulmányosok intézményes képzése 1000 órás előírással történik. Mint ahogy az ifjúsági tananyag a technikus tananyag rövidített kiadása, hasonlóképpen a felnőtt szaktanulmányos tananyag az ifjúsági tárgyak redukciója. A VI-os törvény végrehajtásaként ezért került felülvizsgálatra az erdőművelő-fakitermelő szakmai szint. A gyakorlati szakemberek széles körű bevonásával készül az új tanterv és útmutatás. A munkának az a legfőbb célja, hogy maximszerűen megtanítsa az erdőgazdasági gépek hatékony kezelésére a kikerülő szaktanulmányosokat.

Szaktanulmányosellátottságunk és képzésünk jelenlegi helyzetéből az alábbi főbb következtetések vonhatók le:

1. Az erdő- és fagazdaságok munkasellátottsága — az ipar és a szolgáltató ágazatok gyors fejlődése miatt — az eddiginél lényegesen gyorsabb ütemben romlik. A munkaslétszámcsökkenést gyorsabb ütemű műszaki fejlesztéssel kell ellensúlyozni. Új technikát, technológiát csak akkor szabad bevezetni, ha rendelkezésünkre állnak a szaktanulmányosok.

2. A szaktanulmányosiskolák beiskolázási feladatait közös iskolai és üzemi feladatnak kell tekinteni, széles körű szervezőmunkát kell kifejteni az erdei munkáscsaládok körében. Fel kell tárni és meg kell oldani az ifjú szaktanulmányosok lakás és egyéb jogos szociális igényeit.

3. A tantervek és útmutatások felülvizsgálatával a gyakorlat számára a technikát hatékonyan alkalmazni tudó szaktanulmányosokat kell képezni. Meg kell kezdeni a női betanított munkások (erdőművelés egyes feladatai) kiképzését. Jelentősen növelni kell az intézményekben a gyakorlati foglalkozások hatékonyságát.

4. Biztosítani kell az oktató-nevelő munka tárgyi feltételeit. Korszerűsíteni kell az oktatóbázisokat és meg kell kezdeni a szaktanulmányosok továbbképzését. E cél megvalósításához az oktatási célra rendelkezésre álló központi keretek nem elégségesek. Hatékony támogatás szükséges mind a műszaki fejlesztési alaptól, mind a gazdaságok vállalati alapjaiból.

5. Végül előbb kapcsolatot kell kialakítani az oktató, kutatóbázisok, valamint a gazdaságok között.

A jövő feladatainak részletes elemzése meghaladja e tanulmány kereteit. Úgy érzem, a helyzetfeltárásban felvetett főbb gondolatok érzékeltették azokat a feladatokat, amelyeket a szaktanulmányosképzés hatékonyságának megoldása érdekében — inkább ma, mint holnap — mindnyájunknak a maga területén meg kell tennie.

Г. Варади: ОБЕСПЕЧЕННОСТЬ ЛЕСОХОЗЯЙСТВЕННЫМИ КВАЛИФИЦИРОВАННЫМИ РАБОЧИМИ И ПОЛОЖЕНИЕ ОБУЧЕНИЯ

Средняя численность рабочих лесхозов и леспромхозов в 1970 г. составляла 42 725 чел., в том числе 66% были постоянными, а 34% временными рабочими. Из постоянных рабочих 27,2% были квалифициро-

ванными, но среди них только 9,2% были лесохозяйственными квалифицированными рабочими. Это соотношение должно быть расширено за счет улучшения возможностей по обучению. В настоящее время подготовка квалифицированных лесохозяйственных рабочих осуществляется в трех центрах. Это ежегодно допускает обучение 140—160 чел. молодых рабочих и 40—60 чел. взрослых рабочих. Лесхозы нуждались бы в гораздо большем числе квалифицированных рабочих. В Венгрии подготовка квалифицированных рабочих продолжается три года, она в основном направлена на эксплуатацию машин, однако, гораздо лучшим снабжением школ машинами эту подготовку необходимо сделать более эффективной.

Váradi, G.: THE SITUATION OF SKILLED FOREST WORKERS TRAINING

The vertically organized state forest and forest industries enterprises engaged 42 725 forest workers in 1970, of which 66 per cent were permanent and 34 per cent seasonal workers. 27.2 per cent of the permanent workers were skilled workers, however skilled forest workers represented only 9.2 per cent of the total. This proportion has to be increased significantly by the extension of training possibilities. At present there are three training centres for forest workers, which provide possibilities for training 140—160 young, and in addition 60 adult persons. State forest enterprises need much more qualified forest workers, than that. In Hungary forest workers training period is at present 3 years long, and the training centres mainly to the handling of forest machines. It is needed, however, to make training more effective by supplying the training centres with more and modern machines.

Az erdőgazdasági szakmunkásképzés új irányai

HANGYÁLTIBOR

A hazai erdőgazdálkodás és fafeldolgozás szerkezetében mélyreható változások tanúi vagyunk az utóbbi években. Ezek a változások mind a fagazdasági ágazat termelési módszereit, mind szervezeti felépítését befolyásolták. A technika rohamos fejlődése és az új gazdaságirányítási rendszer hozta megváltozott közgazdasági környezet felvetette a vállalati hatáskör jelentős kibővítésének s vele a vállalati felelősség erősítésének szükségességét.

A hatáskör bővítését szolgálta a volt erdőgazdaságok megszüntetése és az integrált fagazdaság szervezeti kialakítása a jelenlegi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaságok, Erdő- és Vadgazdaságok, a Parkerdőgazdaság létrehozásával és a faipari vállalatok erősítésével. Ehhez adta meg a munkajogi keretet a Munka Törvénykönyve egyes részeinek módosítása a munkáltatók és munkavállalók közötti egyenlőség megteremtésével, a dolgozókat munkahelyváltoztatás esetén érintő hátrányok eltörlésével. A gazdaságirányítás új rendszerében kidolgozásra és alkalmazásra került számos új jogszabály, a közgazdasági ösztönzők, fékek, szabályzók egész összehangolt rendszere. Mindezek segítségével megélénkült hazánkban a gazdasági élet, hatékonyabbá vált az irányítás és nőtt a munka termelékenysége. A fejlesztési célokat szolgáló döntések ott születnek, ahol a legtöbbet lehet tenni azok végrehajtásáért. A vállalati önállóság és felelősség érvényesülésével így nem központokból diktált, hanem vállalati, helyi elemzésekkel, számításokkal megalapozott a fejlesztés módja és üteme. Ezzel határozottan erősödött a termelés műszaki-technológiai oldala. Az utóbbi megállapítás érvényes az integrált fagazdaságra is azzal a megjegyzéssel, hogy a tőkés rendszerből, — de a korábbi, központi tervutasításos gazdaságirányítási rendszerből is — a fagazdaság viszonylag nagyobb fokú műszaki-technológiai elmaradást örökölt, ezért a színvonal emelése, a termelés korszerűvé tétele a fagazdaságban viszonylag nagyobb erőfeszítéseket, anyagi és szellemi ráfordításokat igényel. Az erdőgazdasági termelés sajátossága, hogy a főtermék igen hosszú, zömmel sokévtizedes termesztési ciklus elteltével válik hozzáférhetővé, a ráfordítások éves relációban nem tükrözik reálisan a gazdálkodás eredményét.

Másik sajátosság, hogy a munkaműveleteket igen nehéz és rendkívül különböző munkahelyi körülmények között kell végrehajtani. Ez a technológia meg-